

Turvaliselt ja targalt nutiseadmes

Töötoa eesmärk on tõsta teadlikkust digiturvalisusest.

Õpiväljundid

- Mõistab, mis on digipädevused.
- Teadvustab digiturvalisuse mõistet ning oskab sellega arvestada digivahendite ja nutiseadmete kasutamisel.
- On teadlik, kust leida turvalise interneti käitumise kohta infot.
- Interneti käitumine muutub teadlikumaks ja turvalisemaks.

Ettevalmistus

- Tutvu noorteinfo töötubade üldjuhendiga ning tee vajalikud ettevalmistused.
- Kohanda töötuba vastavalt sihtgrupile ja keskkonnale (füüsiline vs virtuaalne).
- Ettevalmistusena tutvu [õppija digipädevusmudeliga](#).
- Prindi välja enesehindamise raamistiku pädevuse lehed, lõika pädevused lahti (vt Lisamaterjalid).
- Prindi välja digiturvalisusega seotud situatsioonid (vt Lisamaterjalid).

Veebitöötoa korral võimalik kasutada nt Zoomi või MS Teamsi võimalusi. Märkmepaberite asemel saab kasutada grupitöodes ja tagasisidestamiseks näiteks Google Jamboardi võimalust.

Sissejuhatus (15 minutit)

Sissejuhatav arutelu

Sissejuhatavad aruteluküsimused:

- Mis on pädevus?
- Mis on digipädevus?
- Kuidas võivad olla seotud digipädevused ja info tarbimine?

Sega prinditud ja välja lõigatud pädevused läbi ja jaga igale 3-5 liikmelisele grupile. Grupi ülesanne on panna iga pädevusvaldkonna juurde sobivad pädevused.

Tõstata pärast ülesande sooritamist arutelu:

- Kas pädevused olid arusaadavad?
- Millised pädevused vajavad selgitusi (vt Digipädevusmudelit)

Üheks digipädevuseks on digiturvalisus. Digiturvalisuse alla kuulub oma digiseadmete ja selle sisu kaitse, võimalike ohtude mõistmine ja nende vältimine. Samamoodi kuulub selle juurde isikuandmete ja privaatsuse kaitse digikeskkonnas. Kuidas osalejad digiturvalisusest aru saavad?

Sisuosa (45 minutit)

Digiturvalisuse video vaatamine

Vaata sotsiaälvõrgustiku kohta noortega videoid ["Sotsiaälvõrgustik"](#) ja ["Positsioneerimine"](#).

Arutelu suures grupis:

- Mis mõtteid ja tundeid need videod tekitasid?
- Kui tavapäraseks need olukorrad on sotsiaalmeedia kasutamise juures?
- Millist infot noored iseenda kohta jagavad?
- Millised on noorte arvates soovitud, mida peaksid teised noored arvestama sotsiaalmeedias info jagamisel?

Probleemide lahendamine

Moodusta 3-4 liikmelised grupid. Grupid võivad jääda samaks, mis olid ka alguses. Jaga igale grupile 2 situatsiooni. Situatsioonid leiab töölehest lisade hulgast.

Arutlege ühiselt:

- Kui tõenäoline on selline olukord päriselus?
- Kuidas peaks edasi suhtlema, et olukord võimalikult valutult laheneks?
- Kuidas oleks saanud seda ära hoida?
- Mida võiksid looga seotud tegelased teha teisiti?
- Too näiteid, kuidas interneti suhtluskeskkonnad on sinu või kellegi teise elu mõjutanud?

Usaldusväärse info leidmine

Iga grupp uurib, kust leida usaldusväärset informatsiooni internetist internetiturvalisuse kohta. Grupid esitlevad leitud infoallikaid suures grupis ning kommenteerivad, mille järgi otsustati allika usaldusväärsust.

Lisaülesanne: mida internet sinu kohta teab?

Google ja Facebook on arvatavasti kaks kõige rohkem kasutatavad rakendust. Mõlemad rakendused salvestavad kasutaja kohta väga palju infot, mida kasutatakse meie tegevuse personaliseerimiseks ja isegi erinevatele kontodele sisselogimiseks. Iga rakendus, mis kogub kasutaja kohta infot, peab andma kasutajale juurdepääsu nägemaks, mida tema kohta teatakse ning võimaluse hallata seda infot. Vaata üle mida Google ja Facebook sinu kohta teavad.

Tutvuge oma isiklikus seadmes:

Google

- [Millised rakendused ja teenused sinu kontot kasutavad?](#)
- [Mis sind huvitab ja mida sa oled otsingumootorist otsinud?](#)
- [Kus sa oled olnud?](#)
- [Kõik seadmed, millega on sinu Google'i kontot kasutatud.](#)

PS! Oled sa kunagi oma nime googeldanud? Ava uus privaatne aken (Settings -> New Incognito window) ja sisesta oma nimi.

Tahad kõiki neid andmeid endale ka alla laadida? Järjehoidjaid, e-posti sõnumeid, fotosid, YouTube'i videosid jne. Seda saab teha [siin](#).

Facebook

Facebook on loonud lehe, kus on kogu info sinu kohta lihtsasti hallataval [lehel](#).

Küsimused aruteluks:

- Mis sind üllatas info kohta, mida Facebook ja Google sinu kohta teavad?
- Kas soovid midagi ära kustutada või keelata?
- Mida nüüd muudad oma käitumises teades, et sinu kohta kogutakse pidevalt teavet?

Kokkuvõte (15 minutit)

Jaga osalejatele kaks eri värvi märkmepaberit.

Palu ühele paberile kirjutada:

Mõtle ühe soovitus peale, mida teistele noortele öelda, et nende käitumine oleks nutiseadmes turvalisem.

Ja teisele:

Mõtle ühe soovitus peale, mida peab tegema, kui internetis on juhtunud mingi olukord, mis rikub kellegi privaatsust või kahjustab teda.

Palu osalejatel märkmepaberid kahele erinevale tahvlile/ paberile lisada. Paberitele tekib „Soovituste leht turvaliseks käitumiseks“ ja „Soovituste leht tagajärgedega tegelemiseks.“ Tehke tulemustest pilt, mis jääb alles õppematerjalina.

Veebitöötoa korral valmista mõlema ülesande jaoks ette tulp Padletis.

Lisamaterjalid

Digiturvalisus

Targalt internetis

Digiturvalisus: mida peaks teadma võrgust

Digiturvalisus

Küberkiusamine

Digipädevusmudelid

Erinevaid töötubade materjale

Digimaailm

INFO

Info sirvimine, otsimine ja sorteerimine

Info hindamine

Info talletamine ja taasesitamine

KOMMUNIKATSIOON

Suhtlemine tehnoloogiliste vahendite abil

Info ja sisu jagamine

Kodanikuaktiivsus veebis

Koostöö tegemine digikanalite kaudu

Netikett

Digitaalse identiteedi haldamine

SISULOOME

Sisu väljatöötamine

Lõimimine ja ümbertöötlemine

Autoriõigus ja litsentsid

Programmeerimine

OHUTUS

Seadmete kaitsmine

Isikuandmete kaitsmine

Tervise kaitsmine

Keskkonna kaitsmine

PROBLEEMILAHENDUS

Tehniliste probleemide lahendamine

Vajaduste väljaselgitamine ja neile
tehnoloogilise lahenduste leidmine

Tehnoloogia uuendamine ja loov kasutamine

Digipädevuse lünkade väljaselgitamine

I situatsioon	Tüdruk läks poisiga riidu. Nad olid teinud üksteisest intiimseid pilte. Kättemaksuks laadis poiss need pildid veebi.
II situatsioon	Õpetaja pani tüdrukule veerandi hindeks kolme. Pahameeleks laadis tüdruk ülevaate e-koolist Facebooki. Sõbrad arutasud ja leidsid samamoodi, et õpetaja pani meelega kolme. Tegelikult olin väärt nelja. Arutelu ja kommentaarid olid avalikud.
III situatsioon	8. klassi poisid tegid kooli direktorile ja õppealajuhatajale Facebooki kontod. Viimased ei teadnud ise asjast midagi. Üks poiss aga kirjutab nende kontode all väga humoorikaid jutte koolist ja inimestest. Veel ei ole lugu avalikuks tulnud.
IV situatsioon	Rühm õpilasi pildistab koolis õpetajaid ja kaasõpilasi ja laeb need üles omaloodud veebiportaali. Kellelki luba ei küsita, osa pilte on töödeldud.
V situatsioon	Õhtul toimus alaealise tüdruku korteris pidu. Peo pildid levivad nüüd Facebookis. Piltidel on näha alkoholi ja ebakaineid noori.
VI situatsioon	9. klassi õpilane soovis maha müüa oma muusikakeskuse. Foorumisse postitas ta toote kirjelduse (teksti ja pildid), oma telefoninumbri, e-posti ja koduse aadressi.
VII situatsioon	Klassivennad ja klassiõed saatsid läbi interneti üksteisele <i>keyloggereid</i> . Tulemusena sai klassivend sisse teise lapse vanemate e-postidesse ja kustutas sealt ära tähtsad kirjad.
VIII situatsioon	Noorem õde (10-aastane) on tutvunud internetis endast palju vanema mehega. Õde kasutab tavaliselt suhtlemisel tuttavatega veebikaamerat ja Messengeri. Võõras mees teeb õele ettepaneku ennast kaamera abil näidata.
IX situatsioon	12-aastane Tallinna poiss jäi nädalavahetuseks üksi koju. Sõprade seas populaarsuse võitmiseks otsustas ta Facebookis kuulutada, et tema juures on pidu. Sõbrad saatsid kutse edasi ja lõpuks oli maja täis inimesi, keda poiss ei tundnud ning tema kodune vara lõhuti ära üsna suures ulatuses.